

EUROOPA KOHTU OTSUS

2. veebruar 1989*

Turistid kui teenuste saajad – Õigus kallaletungijärgsele kompensatsioonile

[...]

Kohtuasi 186/87,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel esitatud Tribunal de grande instance de Paris'i juures asuva Commission d'indemnisation des victimes d'infraction (kuriteoohvrite kompensatsiooniamet) eelotsusetaotlus nimetatud ametis pooleliolevas menetluses järgmiste poolte vahel:

Ian William Cowan

ja

Le Trésor public (riigikassa),

eelotsuse tegemiseks eelkõige EMÜ asutamislepingu artikliga 7 kehtestatud diskrimineerimiskeelu tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: president O. Due, kodade esimehed T. Koopmans, R. Joliet ja T. F. O'Higgins, kohtunikud Sir Gordon Slynn, G. F. Mancini, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodriguez Iglesias ja M. Diez de Velasco,

kohtujurist: C. O. Lenz,

kohtusekretär: kohtusekretäri abi J. A. Pompe,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Ian William Cowan, põhikohtuasja hageja, esindajad: advokaadid M. Renouf, P. Jenkinson ja L. Misson,
- Trésor public, põhikohtuasja kostja, esindajad: kirjalikus menetluses Prantsuse valitsuse esindajana välisministeeriumi õigusosakonna juhataja G. Guillaume, keda abistas välisministeeriumi välisasjade sekretär M. Giacomini, ja suulises menetluses M. Giacomini, keda abistas ekspert M. Baconnin,
- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigusnõunik J. Amphoux,

kuulanud 13. oktoobri 1988. aasta istungil ära poolte kohtukõned,

---

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

kuulanud 6. detsembri 1988. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

1. 5. juuni 1987. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 16. juunil 1987. aastal, esitas Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsuse küsimuse asutamislepingu artiklis 7 kehtestatud diskrimineerimiskeelu tõlgendamise kohta, mis võimaldaks anda hinnangut, kas Prantsuse Code de procédure pénale (kriminaalmenetluskoodeks) üks säte on kooskõlas ühenduse õigusega.

2. Küsimus kerkis üles Prantsuse Trésor public (riigikassa) ja Briti kodaniku Ian William Cowani vahelises vaidluses, mis puudutas lühiajalisel Pariisis viibimisel metroopeatusest väljumisel toimunud kallaletungi käigus tekitatud vigastuste eest kompensatsiooni maksmist W. Cowanile.

3. Kuivõrd tema ründajaid ei suudetud kindlaks teha, pöördus hr Cowan Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris'i poole, nõudes kompensatsiooni Code de procédure pénale artikli 706-3 alusel. See säte lubab muuhulgas saada riigilt kompensatsiooni siis, kui kehalisi vigastusi põhjustanud ja teatud raskusastme tagajärgedega kallaletungiohver ei saa mõjusat ja piisavat kompensatsiooni tekitatud kahju eest mujalt sisse nõuda.

4. Commission d'indemnisation'is väitis riigikassa õigusametnik, et hr Cowan ei vastanud Code de procédure pénale artiklis 706-15 kehtestatud ja eelpool nimetatud kompensatsioonisaamise tingimustele. Selle artikli kohaselt võivad kõnealust kompensatsiooni saada

“ainult need inimesed, kes on Prantsuse kodanikud või välisriigi kodanikud, kes tõendavad,

- et nad on sellise riigi kodanikud, mis on Prantsusmaaga sõlminud kahepoolse lepingu nimetatud sätete rakendamiseks ja et nad rahuldavad selles lepingus kindlaksmääratud nõuded; või
- et neil on elamisluba”.

5. Hr Cowan toetus seejärel eeskätt EMÜ asutamislepingu artikliga 7 kehtestatud diskrimineerimiskeelule. Ta väitis, et eelpool nimetatud tingimused on diskrimineerivad ja et selliste tingimustega takistatakse turistidel vabalt teise liikmesriiki reisimast, et seal teenuseid vastu võtta. Riigikassa esindaja ja ministère public vastasid sellepeale, et kõnealused reeglid käsitlevad riigis elavaid välismaalasi samamoodi kui Prantsuse kodanikke ja nende olukorra

eristamine turistide omast oli kooskõlas ühenduse õigusega, mis samuti kehtestab ühe liikmesriigi kodaniku viibimisele teises liikmesriigis erinevad tingimused sõltuvalt riigis viibitava perioodi pikkusest.

6. Sellises olukorras leidis Commission d'indemnisation, et vaidlusaluste sätete vastavuse hindamiseks asutamislepinguga on vaja tõlgendada ühenduse reegleid arvestades ühenduse õiguse nõudeid ja eesmärgi; seega peatas Commission d'indemnisation menetluse ja otsustas Euroopa Kohtule eelotsuse tegemiseks esitada järgmise küsimuse:

„Kas Code de procédure pénale artikli 706-15 sätted, mis reguleerivad juhtumeid, kus Prantsusmaal õigusrikkumise ohvriks langenud välisriigi kodanikul on õigus saada Prantsuse riigilt kompensatsiooni, on kooskõlas muuhulgas EMÜ asutamislepingu artiklis 7 sisalduva diskrimineerimiskeeluga?“

7. Kohtuasja faktide, menetluskäigu ja poolte argumentide osas viidatakse kohtuistungis ettekandele. Kohtutoimiku neid materjale käsitletakse järgnevalt ainult niivõrd, kui võrd on vaja kohtuotsuse põhjendamiseks.

8. Eelotsuse küsimusega küsitakse sisuliselt seda, kas eriti EMÜ asutamislepingu artikliga 7 kehtestatud diskrimineerimiskeeld välistab liikmesriigil võimaluse kehtestada riigilt saadava kompensatsiooni, mille eesmärgiks on kõnealuses riigis kehavigastusi põhjustanud kallaletungi ohvrile tekitatud kahju hüvitamine, maksmiseks tingimuse, et ühenduse õiguse reguleerimisalasse kuulval isikul peab olema kõnealuse liikmesriigi elamisluba või ta peab olema sellise riigi kodanik, mis on selle liikmesriigiga sõlminud kahepoolse lepingu.

9. Alustuseks tuleks meenutada, et asutamislepingu artikli 7 esimene lõik sätestab, et “ ilma et see piiraks käesolevas lepingus sisalduvate erisätete kohaldamist, on lepingus käsitletud valdkondades keelatud igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel.“ Sellega määratakse kindlaks nii diskrimineerimiskeelu sisu kui ka ulatus.

Diskrimineerimiskeelu sisu

10. Keelates “igasuguse diskrimineerimise kodakondsuse alusel“, nõuab asutamislepingu artikkel 7, et ühenduse õiguse reguleerimisalasse kuuluval isikul tuleb kohelda täiesti võrdselt kõnealuse liikmesriigi kodanikuga. Niivõrd kui see põhimõte on rakendatav, takistab see liikmesriigil sellisele isikule õiguse andmise tingimuseks kehtestamast nõuet, et ta elaks selle riigi territooriumil, kuna sellist tingimust ei kehtestata riigi enda kodanikele.

11. Tuleb samuti rõhutada, et õigus võrdsele kohtlemisele tuleneb otseselt ühenduse õigusest ja seda ei saa seada sõltuvusse tõendist, mida asjaga seotud liikmesriigi ametivõimud väljastavad (vt 3. juuli 1980. aasta otsust kohtuasjas 157/79: Regina v. Pieck, EKL 1980, lk 2171).

12. Lõpetuseks tuleb meelde tuletada, et nagu kohus esmakordselt sedastas oma 22. juuni 1972. aasta otsusega kohtuasjas 1/72: Frilli v. Belgia, EKL 1972, lk 457, ei või ühenduse õigusega kehtestatud õigust võrdsele kohtlemisele seada sõltuvusse sellest, kas asjaga seotud liikmesriikide vahel on sõlmitud kahepoolne leping ja sellest, millise riigi kodanik on asjaga seotud isik.

13 Järelikult niivõrd kui diskrimineerimiskeeld on kohaldatav, siis olukorras, mida reguleerib ühenduse õigus, takistab see liikmesriigil seada isikule õiguse andmise sõltuvusse tingimustest,

et tal peab olema elamisluba või et ta peab olema sellise riigi kodanik, mis on kõnealuse liikmesriigiga sõlminud kahepoolse lepingu.

Diskrimineerimiskeelu ulatus

14. Asutamislepingu artikli 7 alusel kehtib diskrimineerimiskeeld “lepingus käsitletud valdkondades“ ja „ilma, et see piiraks käesolevas lepingus sisalduvate erisätete kohaldamist“. Viimane väljend viitab täpsemalt teistele asutamislepingu sätetele, milles artiklis 7 kehtestatud üldise põhimõtte rakendamiseks kehtestatakse sõltuvalt olukorrast konkreetsed reeglid. Nagu näiteks sätted, mis puudutavad tööjõu vaba liikumist, asutamisõigust ja teenuste osutamise vabadust.

15. Viimasena mainitud vabaduse suhtes on kohus oma 31. jaanuari 1984. aasta otsusega liidetud kohtuasjades 286/82 ja 26/83: Luisi ja Carbone v. Ministero del Tesoro, EKL 1984 lk 377 sedastanud, et teenuste osutamise vabadus sisaldab endas ka teenuste saajate vabadust minna teise liikmesriiki selleks, et saada seal teenust, ilma, et teda takistaksid piirangud, ja et muuhulgas tuleb ka turiste lugeda teenuste saajateks.

16. Suulise menetluse käigus väitis Prantsuse valitsus, et kehtiva ühenduse õiguse raames ei saa teenuste saaja viidata diskrimineerimiskeelule, kui võrd vaidlusalune siseriiklik seadus ei piira tema liikumisvabadust. Prantsuse valitsus lisas, et selline säte, nagu vaidlusaluses põhikohtuasjas, ei kehtesta liikumisvabadusele mingeid piiranguid. Veelgi enam, see on seotud õigusega, millega väljendatakse rahvusliku solidaarsuse põhimõtet. Selline õigus eeldab lähedasemat sidet riigiga, kui seda on teenuste saaja side, ja seega võib seda õigust piirata selliselt, et see kuulub ainult kas selle riigi kodanikele või kõnealuses riigis elavatele välisriigi kodanikele.

17. Selle põhjendusega ei saa nõustuda. Kui ühenduse õigus tagab füüsilisele isikule vabaduse minna teise liikmesriiki, siis tuleneb sellest liikumisvabadusest see, et kõnealusel isikul on õigus isikupuutumatus kaitsele samavõrd kui kõnealuse riigi kodanikel ja riigis elavatel välismaalastel. Järelikult, diskrimineerimiskeeldu kohaldatakse asutamislepingu mõistes teenuste saajatele, kui tegu on õigusega olla kaitstud vägivalla vastu ja õigusega saada siseriiklike seadustega kehtestatud rahalist kompensatsiooni isiku langemisel vägivalla ohvriks. Asjaolu, et antud juhul finantseerib kõnealust kompensatsiooni riigikassa, ei muuda asutamislepinguga tagatud õiguste kaitse korda.

18. Prantsuse valitsus väitis ka, et selline kompensatsioon, nagu on põhikohtuasjas vaidlusalune kompensatsioon, ei kuulu diskrimineerimiskeelu alla, sest see langeb kriminaalmenetluse valdkonda, mis aga ei ole asutamislepingu reguleerimisalas.

19. Ehkki kriminaalõigus ja kriminaalmenetluskord, mille hulka kuulub ka vaidlusalune riiklik säte, kuuluvad põhimõtteliselt liikmesriikide kompetentsi, siis väljakujunenud kohtupraktika kohaselt (vt muuhulgas 11. novembri 1981. aasta otsust kohtuasjas 203/80: Casati, EKL 1981 lk 2595), seab ühenduse õigus nende pädevusele teatavad piirid. Sellised seadusandluse sätted ei tohi diskrimineerida isikuid, kellele ühenduse õigus tagab õiguse võrdsele kohtlemisele, või piirata nendele isikutele ühenduse õigusega tagatud põhivabadusi.

20. Eelpool toodud põhjenduste alusel tuleb eelotsusetaotluse küsimusele vastata, et eriti EMÜ asutamislepingu artiklis 7 sisalduvat diskrimineerimiskeeldu tuleb tõlgendada nii, et isikutele, kellele ühenduse õigusega tagatakse õigus, eriti teenuste saajana, reisida teise liikmesriiki, ei

või see liikmesriik selles riigis toimunud kallaletungi tulemusel tekitatud kehavigastuste eest makstava riikliku kompensatsiooni saamise eelduseks seada tingimust, et isikul peab olema kõnealuses riigis elamisluba või ta peab olema sellise riigi kodanik, mis on sõlminud kahepoolse lepingu kõnealuse liikmesriigiga.

Kohtukulud

21. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Prantsuse Vabariigi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

EUROOPA KOHUS

vastates küsimusele, mille talle esitas oma 5. juunil 1987. aasta otsusega Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris, otsustab:

EMÜ asutamislepingu artiklis 7 sisalduvat diskrimineerimiskeeldu tuleb tõlgendada nii, et isikutele, kellele ühenduse õigusega tagatakse õigus, eriti teenuste saajana, reisida teise liikmesriiki, ei või see liikmesriik selles riigis toimunud kallaletungi tulemusel tekitatud kehavigastuste eest makstava riikliku kompensatsiooni saamise eelduseks seada tingimust, et isikul peab olema kõnealuses riigis elamisluba või ta peab olema sellise riigi kodanik, mis on sõlminud kahepoolse lepingu kõnealuse liikmesriigiga.

Due

Koopmans

Joliet

O'Higgins

Slynn

Mancini

Kakouris

Schockweiler

Moitinho de Almeida

Rodriguez Iglesias

Diez de Velasco

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 2. veebruaril 1989 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J.-G. Giraud

O. Due